

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 25. marca 1985
Leto XXXVII. - Štev. 5/6
Petnajstdnevnik - Quindicinale
Abbon. postale - Gruppo II/70
500 lir

Za Slovence dve uri v enem letu

Marsikdo beleži v zadnjih časih, da se v Rimu nekaj premika v zvezi z globalno zaščito. No, premika se, vendar tako počasi, da človek res ne ve, če gre do stvari naprej ali če so nepremične.

Razpravo v parlamentu, točneje v senatu, smo začeli pred letom dni. Treba je bilo torej leto časa, da se je razvila (sicer zelo skromna) splošna razprava, da se je imenoval ožji odbor in da so se priredile avdicije s tremi pokrajini in deželo Furlanijo-Julijsko krajino. Za vse to je pristojna komisija porabila dva dni in tri ure časa! Če računamo na velike napore, ki jih je vložila slovenska manjšina, da bi to dosegla, in na prizadevanja senatorjev in političnih sil, gibanj in organizacij, ki se potegujejo za isti cilj, je dosežek nedvomno skromen. Vendar nihče ne sme izgubiti vere in upanja ter volje po nadaljevanju boja. Še nikoli v vseh teh letih nismo uspeli preriniti vprašanja v parlamentu do stopnje, ko bi se začele avdicije. To nam mora biti v spodbudo, da vložimo vse napore v to, da boj za zaščito in za globalni zakon pomaknemo naprej, da premagamo trdovratno zaustavljanje del s strani določenih sil, ki Slovincem javno ne morejo več spodbijati pravic, a ki jim ni do tega, da se slovensko vprašanje končno reši, da premagamo vse tiste neverjetne, skoro nevidne poskuse zavlačevanja, ki se pojavljajo čim se približa možnost hitrejšega nadaljevanja razprava in del za poenotenje zakonskih osnutkov, ki jih je pet političnih sil predložilo senatu.

Ko to ali ono zastopstvo sprašuje kakega člana vlade ali vodstva političnih strank vladne koalicije, kako zadeva stoji, pri čem smo z vprašanjem slovenske manjšine, je odgovor vedno enak: razprava v parlamentu se nadaljuje, dela so v teku. Takšni so odgovori v državnem merilu in tudi na mednarodni ravni. Zgleda kot da ni nobene ovire, kakor da bi se stvari gladko iztekale.

Resnica pa je, da smo imeli prvi del avdicij, ko je senatna komisija za ustavna vprašanja prišla v Furlanijo-Julijsko krajino, ob polovici januarja. Od takrat sta miila dva meseca, drugi del avdicij je potekal šele 20. marca, ko je ista komisija poslušala predstav-

Jelka Gerbec

niko raznih italijanskih organizacij, ki so vprašale za razgovor.

Resnica je, da je vlada najprej, jeseni lani, obljubila, da ne bo predstavila svojega zakonskega osnutka in da se bo s svojimi predlogi predstavila na komisijo v teku razprave, da ne bi ovirala in zavlačevala del. Potem pa, ko je predsednik Craxi obiskal jugoslovansko vodstvo v Beogradu, se je obljubi izneverila in je pooblastila ministra za dežele, Vizzinija, naj sestavi besedilo, češ, da gre bo predložila parlamentu v roku desetih dni. Minilo je že več kot dva meseca, mi pa še vedno čakamo; minister Vizzini je najprej priredil samostojne avdicije, ter obljubil, da bo šele nato sestavil zakonski osnutek. Slišal je na avdicijah tudi slovensko enotno delegacijo. To je brez dvoma pozitivno, kakor je pozitivna tudi obljuba, da jo bo še enkrat slišal, preden bo besedilo svojega osnutka predložil v odobritev ministrskemu svetu, čeprav ni jasno, ali bo to samo formalna poteza, ali bo pa minister tudi upošteval morebitne pripombe in predloge enotne delegacije. Podpisana je na 1 komi-

siji predlagala naj se avdicije poenotijo, oziroma naj bi pooblaščenega ministra povabili na avdicije, ki jih prireja senatna komisija za ustavna vprašanja.

Na seji medparlamentarne komisije za deželna vprašanja je v torek 19. t.m. minister Vizzini podal izjavo, da bo prisostvoval omenjenim avdicijam, le da bo na njihovem prvem delu odsoten zaradi potovanja v tujino. Pozitivno je torej tudi dejstvo, da se avdicije poenotijo in da se s tem delo poenostavi. Vsekakor so poskusi zavlačevanja menda dovolj očitni in že zelo jasno izpričujejo, da je namen vladnih sil zavleči predložitev osnutka na čas po volitvah, da ne bi besedilo moglo vplivati na izide volitev, so pa tudi dokaz notranjega razkola vladnih strank in različnih gledanj na slovensko vprašanje in dokaz teže, ki jo ima predvsem krščanska demokracija pri rabi tehnic, s katero se odmerjajo Slovincem pravice v vladnih progih. Iz česa to izseva? Ni treba beliti si glave, dovolj je pozorno poslušati določene poglavarje Krščanske demokracije.

Ta zavlačevalna igra ima pa še en pomen: da bo jalovo propadla še ena obljuba predsednika Craxija jugoslovanskim leaderjem in naši javnosti, to

(Nadaljevanje na 12. strani)

Prizor z manifestacije za mir in razorožitev, ki je bila prve dni marca v Benetkah. Govoril je tovarš Natta. Manifestacije so se udeležili tudi komunisti iz naše dežele.

Generalni sekretar KPI tov. Natta sprejel enotno slovensko delegacijo

Direkcija KPI ustanovila osrednjo komisijo za probleme narodnih manjšin in jezikovnih skupnosti

Generalni sekretar KPI Alessandro Natta in član tajništva Michele Ventura, ki je pri vodstvu odgovoren za krajevne uprave in probleme države, sta v sredo 20. marca sprejela na sedežu KPI v ul. Botteghe oscure člane enotne slovenske delegacije, ki je bila tokrat še kar številna. V delegaciji, ki se je tistega dne pogovarjala tudi z ožjim odborom senatne komisije za ustavna vprašanja in bila na sedežu stranke proletarske demokracije, so bili Boris Race in Pavel Slamič (Skgz), sen. Jelka Gerbec, Pavel Petričič, Stojan Spetič (Kpi), Aljoša Volčič (Psi), Andrej Bratuž (Ssk) in Marija Ferletič (SSO).

Natta je delegacijo in slovenske časnikarje, ki so jo spremljali, sprejel v svojem uradu, medtem ko je v sosednji sobi zasedala direkcija KPI. Sejo vodstva je zapustil in s tem potrdil, da pripiše problemom slovenske narodne manjšine v Italiji veliko pozornost, kar je pravzaprav stalnica v italijanski komunistični partiji.

V imenu delegacije je najprej spregovoril predsednik Skgz Boris Race, ki je potrdil KPI, da je dosledno ob strani slovenski manjšini in jo podpira v njenem vsakodnevnem boju, tako v preteklosti, kakor danes.

Race je zatem seznanil Natto z najnovejšimi vestmi, ki zadevajo proceduro sprejemanja zakonskega osnutka za zaščito naše manjšine. Poudaril je, da imamo občutek, da se sedaj nekaj premika zares in da bo iz tega nekaj nastalo tudi konkretnega. Seveda ni mogel Race mimo dejstva, da so se takoj razbohotile nacionalistične in protislovenske sile, predvsem v naših krajih.

Tov. Natta je v svojem odgovoru pokazal poznavanje slovenske problematike, kateri sledi, kot je sam poudaril, «že dolgo let, tudi čustveno». Poudaril je svoje prepričanje, da je Italija dolžna zaščititi slovensko manjšino in da je bilo izgubljenega preveč časa, medtem ko so bile zadostno zaščitene druge manjšine. Odločno je Natta ločil primer slovenske manjšine od splošne problematike jezikovnih skupnosti, nato pa opozoril na nevarnost nadaljnega zavlačevanja z raznimi procedurami. Kar zadeva zadržanje KPI je Natta poudaril podporo, ki jo bo že naprej nudila, pa tudi potrebno prožnost pri dogovarjanju, saj je vsem jasno, da gre za izpolnjevanje ustavnih določil in mednarodnih obveznosti, za katera morajo biti soodgovorne vse

demokratske sile, na vladi in v opoziciji. KPI ni ljubosumna na svoj zakonski osnutek in bi bila pripravljena tudi glasovati za vladno besedilo, seveda, če bi bili Slovenci z njim zadovoljni. Prav zato bo KPI ohranila stalne stike s slovensko manjšino in njenim zastopstvom.

Kar zadeva krajevno rovarjenje italijanskih nacionalističnih krogov je tajnik KPI poudaril, da je zaščita slovenske manjšine dolžnost celotnega italijanskega naroda, ki se ne sme ozirati na krajevne zdrahe.

Razgovor je potekal v prijateljskem in sproščenem vzdušju, v diskusijo pa so posegli še sen. Jelka Gerbec, Spetič, Petričič, Marija Ferletič in Aljoša Volčič.

Natta je na koncu pogovora seznanil člane enotne slovenske delegacije, da je direkcija KPI pravkar odobrila ustanovitev komisije za probleme narodnih manjšin in jezikovnih skupnosti, ki jo bo koordiniral sen. Perna. V komisi ji bosta tudi član CKK KPI Petričič in načelnik slovenske komisije pri deželnem komiteju KPI za Furlanijo - Julijsko krajino tov. Miloš Budin.

Prva lastovka ne oznanja pomladi

Posvetovanja ožjega odbora senatne komisije za ustavna vprašanja, ki ga vodi sen. Garibaldi (Psi) s slovensko enotno delegacijo in italijanskimi nacionalističnimi organizacijami predstavljajo vsekakor pomembno preizkušnjo dobre volje in politične občutljivosti, zato je vredno, da o tem spregovorimo.

Pogovor s člani enotne slovenske delegacije je bil vsekakor pomemben dogodek v okviru postopka za odobritev zaščitnega zakona, čeprav ni prinesel bistvenih sprememb. Šlo je za soočenje, ki je bilo mestoma tudi ostro, v katerem smo predstavniki Slovencev z vseh zornih kotov še enkrat, kot že tolikokrat prej, utemeljili svoje zahteve, pričakovanja in želje, obenem pa opredelili meje, preko katerih tudi naša manjšina ne more dopustiti omejevanja svojih zakonitih pravic. Tudi

Stojan Spetič

te meje smo že tolikokrat povedali, da so vsem znane: nikakor ne nameravamo odstopiti od načela, da mora veljati zaščita za vse Slovence v 35 občinah treh pokrajin, kjer živimo in da mora še posebej izrecno predvideti razširitev slovenskega šolstva na Beneško Slovenijo. Zaščita mora biti globalna, kar pomeni, da mora poleg jezikovnih in kulturnih pravic predvideti tudi družbeno gospodarske ukrepe, ki naj omogočijo naši manjšini, da se bo ohranila in razvijala, ponekod pa tudi opomogla po stoletnem zatiranju.

Na sejo ožjega odbora senatne komisije in enotne slovenske delegacije v Rimu so prišli predstavniki KPI (sen.

Jelka Gerbec, Taramelli), PSI (Garibaldi), KD (Beorchia, Pavan), SVP-PPTT (Fontanari, Brugger). Manjkali so torej, poleg misovca, tudi predstavniki vladnih laičnih strank (PRI, PLI, PSDI), za katere je znano nenaklonjeno razpoloženje do naše manjšine in njihova zaviralna vloga v tem okviru. Manjkali je tudi zastopnik vlade, čeprav je prav tistega dne Craxi naročil ministru Vizziniju, naj pohiti s pripravi vladnega zakonskega predloga. Dogovorila sta se tudi, da bo minister Vizzini uskladi posvetovanja s pristojno senatno komisijo in da se bo udeležil njenih avdicij. Dejansko je takoj zatem odletel v ZDA, na v sejo pa ni poslal nikogar.

Iz pogovora v senatni komisiji je spet prišlo do izraza, kolikšen pomen ima enotno nastopanje Slovencev tudi

pri zagovarjanju vsebinskih rešitev in načel.

Ta vsebinska enotnost je najbolje prišla do izraza v delih posebne vladne komisije (1978-81) in skupnih dokumentih njenih slovenskih članov. To gradivo je bilo v ospredju diskusije med avdicijo pri senatni komisiji, kar priča o pomembnosti praktičnih dogovorov, ki so bili tedaj sklenjeni in bi se jim KD najraje odpovedala. Opazna je bila žadrega predstavnika krščanske demokracije, posebno zaradi očitne naklonjenosti katoliške cerkve v naših krajih do zahtev slovenske manjšine, posebno v Trstu in v videmski pokrajini.

Postopek razčiščevanja glede zaščite naše skupnosti se je nadaljeval z zaslišanjem predstavnikov italijanskih nacionalističnih sil, ki so zahtevali formalno srečanje s komisijo. Med njimi so bili znani zakrknjeni nacionalisti, kakor tudi demokrščanski janičarji iz Benečije, zagovorniki najnovejše variante «vindišarstva» in torej ločene, omejene zaščite bolj folklornih značilnosti prebivalstva nadiških dolin.

Kako naprej? Konec meseca bo priprotoval v Rim predsednik SZDLJ Marijan Rožič, ki ga je povabil sam Craxi in organiziral vrsto srečanj s predstavniki vseh vladnih strank. Rožičevi pogovori naj bi italijanskim vladnim strankam pokazali, kolikšno je zanimanje Jugoslavije in njene javnosti za zadovoljivo zaščito slovenske manjšine, ki je konec koncev edina nerešena postavka osimskih dogovorov izpred desetih let, če ne upoštevamo obojestranske umaknjene industrijske cone na Krasu. Prav je zato bilo, da se je enotna slovenska delegacija srečala v Beogradu s predsednikom SZDLJ, kljub nasprotovanju ene izmed struj, ki tudi sicer v opravlja zaviralno vlogo. Slovenci smo predstavnike matičnega naroda in širše jugoslovanske družbene stvarnosti seznanili z našimi pričakovanji in težavami, pred katerimi se znajdemo vsakokrat, ko se manjšinsko vprašanje premakne z mrtve točke.

Kako naprej, torej? Zelo verjetno je, da se bo krog posvetovanj nadaljeval v okviru dejavnosti ožjega odbora senatne komisije. Prepričani smo, da bomo morali nastopiti z vso našo organizirano stvarnostjo, ki je raznolika in skoraj povsod tudi zares enotna. Poskusi lotizacije predstavnitstva iz golih prestižnih razlogov bi nam v tem okviru samo škodovali. Za zaščito so zainteresirane naše kulturne ustanove, vsa raznolika stvarnost, ki deluje na šolskem področju, gospodarske in sindikalne organizacije podjetnikov, trgovcev, obrtnikov, delavcev, kmetov in izseljencev, zveze kulturnih društev in organizirani športniki. Vsak ima kaj

treznega in resnega povedati, vsak lahko obogati s svojimi nastopi naš skupni boj. Zato poudarjamo, da ne smemo zamuditi te priložnosti, ki se nam nudi že sedaj. Nikakor se ne smemo ozirati na predvolilne razmere, v katerih se sicer krepijo težnje po ločevanju tudi zaradi objektivne konkurenčnosti posameznih skupin in ljudi. Interes naše manjšine je vendarle močnejši in trajnejši od te ali druge koalicije.

Bitka se nadaljuje, brez pretiranih utvar, vendar tudi brez malodušja. Vemo, da imamo zelo malo časa, če hočemo prisiliti vlado in parlament k spoštovanju jesenskega roka 10. letnice osimskega dogovora, o katerem je

govoril Craxi v Beogradu. Zavedati pa se moramo tudi, da so vmes volitve, referendum, volitve državnega poglavarja, morebitna vladna kriza. Skratka, vsak dan, vsak teden je zelo dragocen, medtem ko so zelo močne težnje po zavlačevanju, ki naj tudi tokrat prepreči zaključek parlamentarnega zakonodajnega postopka. Na delu so, poudarjamo, močne zaviralne sile, ki prihajajo do izraza na najrazličnejše načine. Predvsem preko samozvanih odborov za obrambo italijanstva, pa tudi preko poskusov ločevanja naše skupnosti, ki od časa do časa naletijo tudi na odmev pri šibkejših in neodpornih komponentah naše skupnosti.

V Lonjerju so se spomnili 40-letnice bitke za bunker na pragu svobode, ko so padli v neenakem boju trije partizani in domači aktivisti, vaščane pa je odpeljala Collottijeva tolpa v zapor. Na svečanosti so govorili Radi Pečar, Dušan Košuta, Neva Lukeš in Claudio Tonel. Nastopili so domači šolarji in dijak ter TPPZ «Pino Tomažič». (Foto D. Križmančič)

Steza skozi Glinščico do Beke, skozi odprto mejo, bo odslej imenovana «Steza prijateljstva». Na krajši svečanosti pred pohodom je zbranim gostom (med njimi velja omeniti vladnega komisarja Marrosuja, ki odhaja v pokoj in sta mu dolinska ter zgoniška občina podelila priznanji za prijateljsko prizadevnost) spregovoril dolinski župan tov. Edvin Švab. (Foto M. Magajna)

Šovinisti ali demokrščanski janičarji?

Že v prejšnji številki našega lista smo pisali o dejavnosti tržaških nacionalistov, »brambovcev italijanske istovetnosti« Trsta.

Tokrat se vračamo na isto temo, ker je prav, da naši ljudje vedo, kolikšna je politična razsežnost njihove dejavnosti. Zgodovinska izkušnja nas namreč uči, da so to »umetni ognji«, ki se vnamejo vsakokrat, ko je »nekomu« potrebno. V prvih šestdesetih letih, ko je parlament razpravljal in glasoval o ustavnem zakonu za ustanovitev dežele Furlanije - Julijske krajine, so se v Trstu ponovno pojavili brambovci »italijanstva«. Imenovali so se »Hunta nacionalne enotnosti«, med aktivnimi člani »hunte« pa so bili mnogi, ki se tudi sedaj repenčijo proti odobravanju zaščitnega zakona za slovensko manjšino. »Hunta« je tedaj organizirala dijaške stavke, napad na gradbišče slovenskega kulturnega doma, napad na slovenski licej v starem mestu in tako naprej. Istočasno so drugi (fašistično podzemlje) pripravljali

bombni atentat na progo openskega tramvaja, najbrž z upanjem, da bo vzbudil novo, še hujšo napetost.

Dejavnost »hunte« in nahujskane mladine je tedaj služila kot izgovor demokristjanom in drugim vladnim strankam, da so iz statuta dežele Furlanije - Julijske krajine izločili vse norme, ki bi zaščitile slovensko manjšino. Namesto zaščite smo dobili le zakon, ki je ratificiral obstoj slovenskih šol na Goriškem in Tržaškem, ne pa v Benečiji.

Struktura, ki je bila tako aktivna v prvih letih '60, je nato nadaljevala svojo pot in se ponovno mobilizirala proti vstopu socialističnega odbornika Hreščaka v tržaški občinski odbor. Tudi tedaj je nastal nek samozvani odbor in kdor bo pregledal seznam članov bo uvidel, da so več ali manj isti, kot današnji člani »odbora za italijansko istovetnost Trsta«.

Tudi tokrat nas njihova dejavnost navdaja s prepričanjem, da je krščanska demokracija hote ali ne hote

zajahala tigra, v upanju, da bo opravičil njeno nepopustljivost na pogovorih o zaščitnem zakonu. Vedeti moramo namreč, da je trdi oreh prav KD, od desnice do bivših morotejcev, ki noče popustiti glede Benečije in ugotavljanja gostote. KD ne gre v račun niti elastičnost ministra Vizzinija ali dogovarjanje Craxija z Jugoslavlani in manjšino.

Pa se najde demokristjan, ki se priličuje Slovincem in nas bo skušal prepričati, da »so hudi časi« in da ne smemo zahtevati preveč, »saj vidite, kakšnega hudiča zganjajo oni«.

Oni so, kot ste razumeli, nahujskani nacionalisti vseh barv, med katerimi ne manjka demokristjanov. Ni naključje, da so po ostrini napadov na Slovencev zdaleka prekosili vse prav beneški demokristjani, ki so v pismih »Gazzettino« primerjali zagovornike globalne zaščite nacistom in Hitlerju! V kampanji proti zaščiti naše manjšine niso najhujši fašisti, pač pa slovenske Poturice, novi janičarji KD, ki se zbirajo v krožku »Jacopo Stellini« v Šentlenartu in zahajajo na seje odborov za obrambo italijanstva, kjer se pajdašijo z najboljšimi strupenimi nasprotniki našega naroda.

Vedeti moramo tudi, da delujejo protislovenski nacionalisti na deželni ravni in izkoriščajo vse možnosti, ki so jim dane na razpolago, vključno nekatere zakonite poti, kot je bila razdelitev pamfleta tržaškega pisuna Bevilacqua v deželnem svetu Furlanije - Juliske krajine ali neskončne televizijske oddaje raznih Senesov, Bevilacqua in Onofrijeve, ki so trosili v eter neskončne in vnebovpijoče laži o Slovincih, vedoč, da bodo ostali nekažnovani.

Zbližujejo se in izmenjujejo usluge, kot priča udeležba tržaških »brambovcev« v Gorici, kamor so prišle tudi beneške Poturice. Senes po furlanski televiziji opozarja, da »morajo ljudje vedeti, za koga volijo«. Za videmsko pokrajino je namig jasen: v mislih ima KD, ki tokrat ni samo jez proti komunizmu, pač pa predvsem zadnji utrjeni okop proti Slovincem. Ni torej naključje, če beneške Poturice pozivajo pod demokrščanski plašč tudi laične nacionaliste, češ da tokrat ni čas za ločevanja, sicer bodo v Benečiji zmagale Slovincem naklonjene liste občinske enotnosti.

Na roko jim gredo vsi trije časopisi iz naše dežele, kjer je ves sistem javnega obveščanja v rokah desnice ali KD: »Gazzettino« iz Benetk, »Messaggero Veneto« iz Vidma in tržaški »Piccolo«. Beneški dnevnik »Gazzettino« vodi demokrščanski evropski po-

Meiner freiwillig übernommenen Pflicht bewusst, schwöre ich bei Gott, dem Allmächtigen, dem Befehl meiner Vorgesetzten bedingungslos zu gehorchen und den Kampf gegen die Feinde meiner Heimat, mit den unter deutscher Führung stehenden Einheiten treu und tapfer zu kämpfen.

Ich bin bereit, für diesen Kampf mein Leben einzusetzen.

So wahr mir Gott helfe!

Conscio del dovere, postomi di mia volontà, giuro innanzi a Dio, l'Onnipotente, di ubbidire incondizionatamente agli ordini dei miei superiori e di impugnare le armi contro i nemici della mia Patria e di combattere con fedeltà e coraggio nella formazione sotto le direttive tedesche.

Io sono pronto di lasciare la mia vita per questa lotta.

Così sia e Iddio m'aiuti!

UFFICIO TECNICO
Documento n. 1104

Unterschrift - Firma

slanec Gustavo Selva, ki si ne pomišlja objavljati pisma beneških Poturic, ki Slovence enačijo s Hitlerjevimi nacisti. «Messaggero Veneto» iz Vidma je v rokah ljudi, na katere ima velik vpliv deželna KD.

Tudi ta časopis ne kaže nobene simpatije do Slovencev, posebno ne beneških Slovencev, katere najraje zanika. Končno «Piccolo» ki je vsem pred očmi. List je v rokah «črnega naftnega mogotca» Montija, ki je na odgovorna mesta imenoval ljudi, ki ustrezajo najbolj desničarski tradiciji tržaškega nacionalizma in antikomunizma. Med temi najtesnejši Alessijevi sodelavci in «agit prop» Liste za Trst v prejšnjih letih. Povezave z ložo P 2 so v beneškem in tržaškem primeru dokazane v uradnih aktih, da jih lahko mirne duše imenujemo, saj združujejo demokratsko in nacionalistično framažonsko podzemlje na širši ravni in ustvarjajo neslutene vezi z delikatnimi državnimi aparati in funkcionarji, ki so celo kariero v povojnem obdobju

posvečali zatiranju naše skupnosti in njenih pravic.

Nevarno bi bilo, če bi precenjevali moč teh ljudi, ki lahko potegnajo za seboj nekaj tisoč volilcev, a nič več. V resnici so to le «alibi», ki ga potrebuje KD v trenutku, ko pritiska na našo skupnost v upanju, da bomo mehkejši in da bomo zaradi strahu postali bolj popustljivi.

Zanimive so trditve tako imenovane «goriške formule», ki se močno razlikuje od oguljenih laži tržaških nacionalistov. V Gorici trdijo, da je bilo v naših krajih ustvarjeno prečudovito sožitje med narodi, pa bi bilo res škoda, če bi ga zaščitni zakon ogrozil in povzročil nemire. Raje se zadovoljimo z malim, z zaščito, ki bi ne vznemirila nikogar. Ohranili bi mir in (sicer podrejeno) sožitje. Na to struno so občutljivi tudi nekateri naši politiki, pa se očitno ne zavedajo, kako nevarno je tako stališče, saj v grobem predstavlja diplomatski prevod znane Gambassini-

jeve grožnje z mrliči po tržaških ulicah, če bi uvedli dvojezičnost! Ropotanje izzivačev in provokatorjev bo nujno spremljalo vse naše napore, da dosežemo zadovoljiv zaščitni zakon. Na to smo že pripravljeni. Naše ljudi pa opozarjamo na največjo budnost, kajti nikoli ne moremo vedeti, od kod bo planila provokacija, kakor strela z jasnega.

Kdo si je pričakoval, da bo neprisrebnež z lučanjem agrumov omogočil «Piccolo», da je objavil članek o dejavnosti italijanskih in slovenskih kulturnikov in dodal komentar, da se «pripadniki manjšine ne strinjajo z zbliževanjem»? Kdo si je pričakoval, da bo slovenski šolnik dal izjave južnotirolskemu tisku in prikazal naš položaj, naše težnje v povsem izkrivljeni luči? Nihče. In vendar so to podvodne mine, ki lahko ob pravem trenutku eksplodirajo in potopijo našo skupno barko. Zato smo nanje tako pozorni in zaskrbljeni.

Poseg tov. Borisa Iskre na seji deželnega sveta

Bo leto 1985 leto globalnega zaščitnega zakona?

Zadržal bi se na nekaterih aspektih deželne politike kot izhajajo tudi iz nekaterih važnih korakov in izbir, ki jih določene politične sile izvajajo ne samo na tej, ampak tudi na vsedrjavni ravni.

* * *

Vprašanje, ki ga mislim obravnavati v tej intervenciji in ki je, glede na delitev področij v naši skupini, nekako v moji pristojnosti, zadeva družbene, gospodarske, kulturne in politične odnose v naši deželi, s posebnim ozirom na slovensko manjšino. Letos slavimo vrsto obletnic, spominjamo se važnih dogodkov, datumov, ki označujejo za nas z ene strani srečne, z druge pa tragične trenutke naše zgodovine.

V letu 1984 smo zabeležili tri važne dogodke, to so: tiskovna konferenca predstavnikov slovenske manjšine (mislim na enotno delegacijo Slovencev Furlanije - Julijske krajine), ki je bila dogodek vsedrjavnega pomena, saj so člani izrazili enotna stališča in skupno linijo glede raznih vprašanj, v katere se razčlenjuje celotna problematika zaščite pravic slovenske skupnosti. Poleg tega moramo omeniti veliko enotno

in demokratično manifestacijo (o kateri je govoril prej svetovalec Štoka) ki smo jo Slovenci organizirali v Gorici maja letos in ki ji je sledila druga manifestacija 18. novembra v Trebčah, vasi pri Trstu, na katerih se je zbralo nad 5000 oseb. V obeh primerih so prisotni s svojo navzočnostjo izrazili, da ne morejo sprejeti načela, da se zbrše jezikovna karakteristika, izvor in identiteta teh krajev in tukajšnjega prebivalstva, niso zastopali morda kake zahteve za prevlado nad komerkoli, ampak preprosto željo, da jih drugi spoznajo in spoštujejo za to, kar so.

Po drugi strani smo morali tudi zabeležiti vrsto glasov in novic o raznovrstnih drugačnih dogodkih in dejstvih. Pri tem naj se zaustavim na nedoslednih stališčih naše vlade. Slišali smo izjave s strani Romite, Vizzini-ja, Amata, Andreottija in Beorchie. Vsaka od teh izjav je glede stališča vlade in njenih namenov zelo različna, zato jih moram smatrati kot osebna mnenja. Naj navedem le izjave obeh ministrov za dežele: eden je izjavil, da bo vlada predložila svoj osnutek zakona za zaščito in priznanje pravic slovenski manjšini, drugi pa, da tega ne bo storila.

Iz tega ugotavljam po eni strani, da je vlada glede tega vprašanja povsem nepripravljena, po drugi strani pa, da smo priča vrsti podlih manevrov, ki stremijo za tem, da vnesejo negotovost med prebivalstvo, tako slovenske kot italijanske narodnosti.

Naj tu omenim še zadevo, ki se mi zdi povezana ali vsaj zelo blizu temu vprašanju, to je zakon za priznanje in valorizacijo krajevnih jezikov in kultur. Ta predlog prihaja s strani močnih političnih sil, visokih predstavnikov na ravni dežele in parlamenta, vlada v njegovo sestavljanje in posegala, pustila je stvar v rokah I komisije poslanske zbornice. Na koncu je pa minister za dežele v imenu vlade predložil paket amandmajev, ki popolnoma spremeni tekst, kot je izšel iz dela komisije in zainteresiranih političnih sil.

Takšno ravnanje je po mojem mnenju vredno kritike, saj odvzema vsak pomen delu političnih sil. Zahtevam torej, da deželni predstavniki Krščanske demokracije tudi v tem odboru razjasnijo svoje stališče glede zakona o valorizaciji in zaščiti krajevnih skupnosti in jezikov, glede na to, da so njihovi predstavniki od vsega začetka izjavili, da nameravajo nastopati v prid

Zgonik ima končno svoj kulturni-športni center. Na svečanosti je župan tov. Josip Guštin — poleg drugega — izročil prisrčna priznanja Krasovim dekletom, vsedržavnim prvakinja v namiznem tenisu. (Foto M. Magajna)

priznanja furlanskega jezika in kulture.

Določeni politični krogi so pritiskali tudi na slovensko manjšino, da sprejme tovrstno rešitev (v ta predlog so poleg desetine drugih etničnih skupnosti v določeni fazi vključili tudi slovensko, kot, upam, vsi vemo). Toda naša skupnost je to vedno zavračala iz zelo tehtnega vzroka: ne morda zaradi kakšnega občutka večvrednosti, kot so to nekateri hoteli tolmačiti, ampak samo zato, ker je vprašanje zaščite in priznanja slovenske manjšine v naši deželi povsem različne narave kot vprašanje zaščite drugih etničnih skupnosti. Naša skupnost namreč živi ob meji z državo, v kateri je organiziran njen matični narod, zaradi česar je naš položaj danes urejen tudi na podlagi mednarodnih sporazumov. To v precejšnji meri vpliva tudi na naš položaj v primerjavi z drugimi etničnimi skupnostmi.

V Trstu je predsednik Craxi govoril o smešnih in — mislim — groteskni mejah, vsekakor so iz njegovih besed izhajali nekako iredentistični pogledi na tržaško zgodovino, tudi kar se zadnjih let tiče. Tudi predsednik Biasutti, brez zamere, je našel način, čeprav obrobno in ne preko mikrofona, ampak dovolj smo blizu, da smo ga slišali, da je odgovoril poslancu Bratini v smislu, da Slovenci nismo ravno srečni s takšnimi mejami.

Postavljam sedaj vprašanje: kaj se skriva za tem, kakšna miselnost izhaja iz tovrstnih trditev?

Po mojem mnenju, ko je govora o stvarih, ki so vedno bile povezane z krvavimi dogodki, ko še toliko ljudi zaradi tega trpi in skuša to svoje trpljenje premagati, takšno lahko misleno izražanje odpira vrsto vprašanj; zato mislim, da bi Vi, kot predsednik

te dežele, morali biti prej oprezní kot odkriti v izražanju. Toda to ni problem, ki se tiče osebno nas, to se izraža in občuti tukaj, ravno tako kot v tržaškem občinskem svetu, kot na pokrajini in kot v ozračju celega mesta, pogosto tudi cele dežele: mislim tudi na prikrajsanja, ki sta jih utrpela tržaška in goriška pokrajina.

Ti pogledi so po mojem mnenju v nekem smislu čudni, nezgodovinski, močno pristranski in nepopolni in imajo lahko nevarne prizvoke.

Pri nas se teritorialni in nacionalni princip ne ujemata, se nikoli nista ujemala in je tudi težko, da bi se kdaj ujele. Vsekakor v nobenem slučaju ti dve mesti, Trst in Gorica, ne bi bili to, kar so, če bi ostali v drugačnih teritorialnih okvirih, ker bi zgodovina v tem primeru drugače vplivala na njih družbeno in narodnostno strukturo. Mi pa delujemo tukaj, v današnji realnosti.

S temi vprašanji se ne moremo igrati, predvsem pri nas, kjer se niso nikoli postavljala brez razloga in kjer so imela vedno nevarna razsežja. Tiste meje, ki je z Osimskim sporazumom postala državna, čeprav je nepopolna, se ne more izpopolniti, ker je najboljša in najbolj uravnovešena razmejitev med dvema državama in dvema narodoma. Potrjujem torej vrednost Osimskega sporazuma, njegov duh in duh njegove političnega uresničevanja, ki se bo lahko utrdil ko se bodo razsodnost, prava strpnost in uravnovešena vizija lastnih in tujih interesov uveljavili v deželi, predvsem pa v Trstu.

Vse to je seveda povezano s še odprtimi vprašanji in žal je zaščita slovenske skupnosti še odprto vprašanje. Ta izraz je po mojem že preveč izrabljen. Sam odbor v vsaki programski izjavi, vsakem dnevnem redu govori o global-

ni ni zaščiti tako pogosto, da izraz, kot se rado zgodi, pomeni vedno manj. Globalna zaščita slovenske manjšine po mojem pomeni predvsem njeno priznanje in spoštovanje. Druge oblike zaščite so sekundarne in se konkretizirajo v posameznih členih zakona. Toda v tem okviru je nujno tudi priznanje dejstva, da je manjšina ena v treh pokrajinah, da je sredstvo za kulturno izmenjavo v njenem okviru lahko samo eno, to je slovenski jezik. Edino politična zloba in kulturno neznanje lahko nakazujejo v ohranjanju narečja nadomestek za lastno kulturno identifikacijo v sodobni družbi, ki spreminja in uničuje dosti večje enote, ko je lahko tako ozka skupnost. Obramba se lahko postavlja edino z samoidentifikacijo v širši skupnosti, ob posredovanju takoiimenovanega literarnega jezika, ki je povsod, tudi v Italiji, spoštovani svetovalci, sredstvo za krepitev narodne skupnosti.

Če morda mislite, da je to problem, ali, če lahko tako rečem, muha slovenskega prebivalstva, ste zašli na krivo pot. Ne mislite, da si mi probleme izmišljam.

To so problemi, s katerimi se srečujejo v kateremkoli delu našega planeta. Zato pozdravljam pobudo, da se ustanovi v Spetru Slovenov muzej o tradicijah in kulturi tega dela našega ozemlja. Zdi se mi, da bo ta imel velik pomen v kolikor bo odseval žive spomine in torej v tisti meri, v kolikor se bo vključil v kulturno in družbeno tkivo današnjega dogajanja.

To kaže na vrednost, ki jo ima za slovensko skupnost možnost, da se lahko združuje, da se vidi združeno tudi v zanimanju, ki ga bodo zakonski ukrepi pokazali do nje.

Vprašanja Slovenci ne postavljamo iz svojega egoističnega interesa. V njem vidimo, in prosim, da mi verjamete, uresničitev ustave, zastave italijanske demokracije.

RAZPIS

Slovenski raziskovalni inštitut - SLORI razpisuje letno štipendijo «Karel Šiškovič».

Štipendija je namenjena univerzitetnim študentom, ki pripravljajo diplomsko nalogo na temo, ki spada v delokrog inštituta.

Kandidati morajo predložiti prošnjo komisiji SLORI najkasneje do 31. marca 1985. Višina štipendije za izbrano in uspešno zaključeno diplomsko nalogo znaša Lit. 3.000.000.

Pravilnik štipendije je posameznikom na razpolago na sedežu inštituta v Trstu, ul. G Gallina 5/IV, tel. 61183.

Miljski Slovenci in upravne volitve 1985

Društvo Slovencev Miljske Občine se zanima tudi za politično-upravne zadeve slovenskih prebivalcev, zato se vsestransko pripravlja na majske upravne volitve. Kot pri prejšnjih upravnih volitvah, tako se je odbor Društva odločil tudi letos podpreti edino napredno listo v miljski občini «Lista Frausin» v katero imenuje tudi svoje kandidate. Na zadnjih upravnih volitvah smo miljski Slovenci izvolili tri svoje predstavnike, in sicer dva člana KPI - ki sta podpisani in še Peter Viola, ter neodvisni dr. Jurij Vodopivec.

Na letošnje volitve se pripravljamo nekoliko bolj temeljito in z večjimi izkušnjami. Da bi bili še bolj zastopani in bolj učinkoviti, smo že pred tremi meseci stopili v stik z vsemi komponentami. Imeli smo dve srečanja z «Lista Frausin» in dve srečanja s pokrajinskim vodstvom SSK, katerima smo predložili svoj program. S tem programom smo seznanili tudi ostale slovenske predstavnike v občini. Od vseh smo dobili priznanje in podporo. Z njim bomo stopili v javnost in pred slovenske volilce v prihodnjih dneh. Program predvideva nadaljno okrepitev slovenskega zastopstva v občinskem svetu, popolno uveljavitev na vseh področjih, da ustvarimo vse pogoje za doseg popolne enakopravnosti, tudi brez zaščitnega zakona, ki se nikakor neče prikazati. Te cilje smo zasledovali in izvajali v dosedanjih občinskih upravah tudi preko meja obstoječih zakonov, v veliko jezo in negodovanje nasprotnih sil, med katerimi je žal tudi svetovalec PSI.

Volilni program nadalje predvideva slovenske uradnike v vseh tistih uradih, ki imajo stike s prebivalstvom: anagrafski, socialne službe, šolski, tehnični in tudi drugi. Z že dobavljenimi pisalnimi stroji, ki imajo tudi slovenske črke, bomo naučili pravilne pi-

Kiljan Ferluga

save slovenskih imen tudi ostale uslužbenke katerim je to potrebno.

Že dosedaj je «Lista Frausin» načelno izvajala posvetovanje s prebivalstvom, z raznimi združenji in ustanovami, med katerimi je tudi naše Društvo za specifične slovenske probleme. To odprtost, ki nam Slovincem že po naravi ugaja, podpiramo, ker je to edini pravilni in pravi demokratični način reševanja življenjskih problemov današnjega časa. Zadnji važnejši tak

Kiljan Ferluga

napost je bil referendum glede nameravane namestitve električne centrale na premog v Osapski dolini, proti kateri se je izreklo 91,28% volilcev. Slovenski zastopniki smo prisotni v vseh tistih organih, kjer je to potrebno in koristno, pa tudi v ostalih čisto italijanskih združenjih, ki so do takih stikov odpirati. Na ta način želimo posredovati soobčanom italijanske narodnosti slovensko stvarnost, kulturo, pravice, potrebe in zahteve, naš prispevek k medsebojnemu spoznavanju, sožitju, spoštovanju, ter naš velik prispevek v borbi proti fašizmu in ustvarjanju demokratičnega reda. Da smo pri tem našem delu naleteli na velike težave in nasprotovanja, ni potrebno omeniti, toda isto smo doživeli tudi glede šolskih vprašanj, za katere še veljajo okoreli in zastareli zakonski predpisi ter birokratsko zavlačevanje vsakega najmanjšega vprašanja na dnevnem redu. V šolskem centru so v teku načrtovana dela za razširitev dvorišča za vse slovenske otroke med šolskim letom, ki naj bi postalo zbirno središče za športno in kulturno-socialno življenje slovenske mladine skozi celo leto.

Za normalne razmere ni ta naš program, mogoče, tako zahteven, toda če upoštevamo vsa birokratska

zavlačevanja raznih «višjih» organov ter nasprotno stališče opozicijskih skupin, ki vsako zadevo z ihtavo doslednostjo ovirajo, potem nam bo jasno, da moramo svojo prisotnost še okrepiti, predvsem z mladimi močmi. Žal nimamo dovolj sredstev, da bi vsa izkrlivljena prikazovanja, vsa lažna tolmačenja in vsa potvarjanja dejstev nekaterih časopisnih in radio-televizijskih poročil, zavrli, se moramo oslanjati predvsem na dejstva, ki so vsem pred očmi. Da bi vse to zmogli, moramo svoje število v občinskem svetu še okrepiti kot «Lista Frausin» pa tudi kot Slovenci s svojimi kandidati. To smo kot Društvo že naredili ter čakamo še na dokončno odobritev pokrajinskega vodstva SSK, da vključimo še njenega zastopnika ter še enega neodvisnega kandidata. Tako bi bil spekter slovenske stvarnosti popoln, ker bi zajemal vsa ideološka opredeljenja naših ljudi.

Naj omenim še važnejša izvedena javna dela, ki gredo od ljudskih stanovalj do javne razsvetljave, kulturno-socialnih centrov v Miljah in Žavljah, turističnega pristana, ki začenja te dni ustvarjati svoje strukture, novih obrtno-industrijskih delavnic v dolini pri Orehu, odobrene variante regulacijskega načrta, ki predvideva tudi namestitev cone za trgovsko stroko ter se delno že uveljavlja. V neslednji mandatni dobi pa moramo še urediti toponomastično vprašanje, kamor spada tudi poimenovanje ulic po slovenskih zaslužnih možeh.

Naša stvarnost je pač taka, da zahteva od vseh nas veliko truda in doslednosti, mi pa ji moramo slediti na najbolj odprt način, kar je že od 1949. leta naše načelo. To pa zato ker moramo in želimo ustvariti pogoje za napredek vseh, za dobrobit vsega našega prebivalstva.

Jurij Vodopivec

Peter Viola

KPI za koristi slovenske šole

Posegi v zvezi z reformo višje srednje šole

Razprava o zakonskem osnutku za novo ureditev višjih srednjih šol poteka v Senatu v zelo mučnem ozračju in v ostrem dvoboju med večinskimi strankami in levo opozicijo.

Vlade stranke, predvsem Krščanska demokracija, skušajo vsiliti najbolj zastarele pojme javne vzgoje na višji srednji stopnji in pri tem se vlada še posebej odlikuje; predvsem skuša uveljaviti najbolj nazadnjaška stališča in nesprejemljive izbire minister za javno vzgojo, senatorka Franca Falcucci. Tem ljudem so še vedno prav oni osnovni pojmi, ki jih je v šolski sistem vsilil Gentile s svojo reformo pred celimi šestdesetimi leti.

Parlamentarna pot štirih zakonskih osnutkov, ki so jih predložile Komunistična partija, Krščanska demokracija, misovska stranka in liberalna stranka, je že zelo dolga. Že več mandatnih dob se ponavlja predložitev omenjenih osnutkov spričo dejstva, da te dobe propadajo preden se razprava zaključi. V teku vsake dobe se pa razprava neskončno zavlačuje, ker je o vsebini veliko ne le razdalje med večino in opozicijskimi strankami temveč tudi v samih večinskih strankah, tako v avli kakor tudi v vladnem sestavu.

Razklana je do take stopnje, da sam predsednik senatne komisije za javno vzgojo, senator Valitutti, liberelec, se pravi pripadnik večinskega tabora, nastopa v avli senata izredno pogostoma z obrazložitvijo svojih novih popravkov in s posegi, ki se odločno ločujejo od predlogov ostalih komponent večine.

Pogostokrat nismo mogli komunisti njegovih predlogov sprejeti in podpirati, ker se od naših pojmov zelo oddaljujejo. Vendar zanimivo je, da je boj v vrstah večinskih strank o šolskem vprašanju izredno oster in da v ostrini nima kaj zavidati n.pr. spornosti med KPI in vladno koalicijo. Ta je glavni vzrok, zaradi katerega zakonski osnutki v poenoteni obliki romajo v tej mandatni dobi iz pristojne komisije v avlo in iz avle zopet v pristojno komisijo. Vlada pa nima, povrhu vsega, svojega organskega predloga in sproti, se pravi ob obravnavi posameznega člena, spreminja svoje predloge in pripravlja nove oblike reševanja raznih vprašanj. Toda zanimivo je, da ne ponuja bolj naprednih ali vsaj bolj dostopnih rešitev. To bi očitno pričakovali, če upoštevamo dejstvo, da je že večkrat vlada ostala v manšini in da se z vedno večjo izrazitostjo uveljavljajo predlogi KPI in neodvisne levice, dočim se vedno bolj občutijo tudi v senatni palači

mnenja šolske javnosti v Italiji, ki obtožujejo vlado in večinske stranke nerazumevanja in oddaljenosti od potreb šolstva in družbe v Italiji po ustreznem šolskem sistemu. A vse to vladna koalicija prezira in nov popravek, ki ga predlaga za rešitev tega ali onega šolskega vprašanja, je vedno slabši in bolj nazadnjaški od prejšnjega.

Še poseben hud je bil spor, ki je nastal v zvezi s četrtem členom poenotnega osnutka. Ta člen obravnava, med drugim, tudi poenoteno področje za višjo šolsko formacijo in kulturne okvire. Tu se postavlja tudi način poučevanja verouka na šolah. Vprašanje je odprla predvsem Krščanska demokracija, a večina se je njeni zahtevi kar enostavno prilagodila, vključene določene laične sile. Komunistična partija se je vseskozi borila za to, da bi se v zvezi z vprašanjem verouka na šolah upoštevalo predpise sporazuma med italijansko republiko in Cerkvijo ter da bi se poučevanje veroizpovedi vključilo v okvir zgodovinskih, filozofskih, umetniških in leposlovnih ved, ki sestavljajo del poenotnega področja. Komunisti smo predložili v tej zvezi popravek (prvi podpisnik senator Bufalini), a je večina predlog zavrnila. Skoro enako stališče so od začetka zavzeli socialisti, a potem, v najbolj kočljivem trenutku, so se boju odpovedali in svoj popravek spremenili v prav gotovo manj učinkovito resolucijo. Sicer smo komunisti za to resolucijo glasovali zato, da podpremo vsaj dober namen za bodoče, vendar vprašanje veroizpovedi ostaja zelo aktualno in se postavlja nujnost, da se ga vključi v poučevanje drugih disciplin poenotnega področja, pa tudi, da se prepreči vsak poizkus ločenega poučevanja veroizpovedi.

Zelo težka je bila v senatni avli, in prej v komisiji, tudi razprava o členu 5, ki se nanaša na usmeritve. Na ta člen je bilo predloženih kar 71 popravkov. Že samo število je značilen dokaz, da je vprašanje usmeritev izrednega pomena, obenem kaže jasno sliko notranjega razkola večine ter razdalje med večino in opozicijo. Tudi sama vlada je v avli nenadno, na vrat na nos, predložila nov popravek, ki je obliko, sprejeto v komisiji, spreminjal za kar štiri petine in vsebino petega člena popolnoma zmedel.

Zanimivo je pri tem, da, ko so šli popravki na glasovanje, je večina nove vladne predloge sprejela, a ko je predsedujoči senator Enriquez Agnolletti otvoril, na zahtevo KPI, tajno gla-

sovanje o celotnem, prenovljenem petem členu, je izid volitev pustil večinske voditelje dobesedno... brez besede: za člen je glasovalo le 89 senatorjev, proti pa 102, dočim so se trije vzdržali!

Poraz na 5. členu je spravilo KD v veliko zadrego, prav tako njene zavezničke, in začel se je velik prepir zaradi odsotnosti tolikih večinskih senatorjev, pa tudi, ker je vsaj kakih 20 senatorjev večine glasovalo s komunisti in neodvisno levico! Vladni predstavniki pa sploh niso vedeli kaj bi počeli! Izid tajnih volitev je spravil v negotovost vso nadaljno razpravo, pa tudi odobritev zakonskega osnutka samega.

Po dolgem zasedanju je na konferenci predsednikov skupin končno padel predlog, da se v avli senata nadaljuje razprava o členih, ki niso vezani na peti člen, o ostalem pa naj bi razpravljala ponovno pristojna komisija za javno vzgojo.

Boleči iter zakonskega osnutka za novo ureditev višjih srednjih šol očitno se tiče v vsakem pojmu tudi naše narodne manjšine, ker bo nova zakonodaja ob odobritvi stopila v veljavo za vse šole v Italiji. Vendar očitno nas Slovence zanimajo še posebno specifični namigi na vprašanja, ki so tipično naša. O naših šolah je specifično govora na primer v 4. členu, ko gre za poučevanje tujega jezika na višjih srednjih šolah. To poučevanje bo obvezno za italijanske šole, a bo fakultativno za nemške šole v Zgornjem Poldižju in za šole v Valdaosti. Kar se tiče slovenskih šol je vlada najprej predlagala fakultativno poučevanje tujega jezika, a je po daljši razpravi pristojna komisija — sporazumno z vlado — sprejela, da postane omenjeno poučevanje obvezno, kakor to zahtevajo slovenska manjšina, razvoj družbe, znanosti in tehnologije, novo občevarje na mednarodnem pozorišču in današnji meddržavni odnosi. A ko se je razprava o osnutku začela razvijati v avli senata, je vlada predložila svoj popravek in zopet hotela vsiliti fakultativno poučevanje tujega jezika na slovenskih šolah v Italiji!

Vendar odločen nastop KPI in neodvisne levice je zopet vključil obveznost za slovenske šole. Za ta predlog so glasovale vse stranke ustavnega loka in fašisti ki slovenskim dijakom ne priznavajo pravice do obveznega spoznavanja tujega jezika, so ostali izolirani.

Kar se tiče poučevanja tujega jezika na šolah sploh, so komunisti in neodvisna levica podprli tudi predlog liberalnega senatorja Valituttija, ki je predlagal možnost fakultativnega

poučevanja še enega tujega jezika na nižjih in višjih srednjih solah ter možnost, da se v primeru pomanjkanja profesorjev z italijanskim državljanstvom, more ministrstvo za javno vzgojo posluževati tudi tujih državljanov, ki naj bi poučevali svoj materin jezik na šolah v Italiji.

Pomemben je za Slovence tudi 9. člen, ki predvideva, da se morajo načrti in programi za šole narodnih manjšin v Italiji vskladiti s predpisi zakona o novi šolski ureditvi tako, da zajamčijo ustrezen razvoj poučevanja jezika in kulturne posamezne manjšine.

Veliko je sedaj pričakovanje v zvezi s predlogi o členih, ki še niso bili sprejeti v avli in o katerih ponovno razpravljajo na pristojni komisiji.

Med temi členi je namreč oni, ki je

za slovensko manjšino poglavitne važnosti, se pravi člen 24. Slednji predvideva pooblastilo vladi, da v teku 15. mesecev po odobritvi zakona o reformi, zajamči na slovenskih šolah z enim ali z več odloki zaščito in ovrednotenje jezikovnega in kulturnega bogastva slovenskega ljudstva in to z raznimi pobudami, kot so razne dejavnosti za posodobljenje znanja učnega osebja, ki naj bi dopustili pristop tudi pripadnikom kulturnih, znanstvenih in visokošolskih ustanov slovenskega kulturnega prostora; ustanovitev primernih predstavniških organov, imenovanje šolskega skrbnika za slovenske šole v Furlaniji-Juljski krajini, ki naj bi skrbel za upravno koordinacijo in sodeloval z deželnim šolskim skrbnikom tudi v zvezi s šolskimi ustanovami, ki jih predvideva člen 20. zakon-

skega osnutka v razpravi.

Zgleda, da bodo o tem členu razpravljali na koncu vsega. Pričakujemo, da prevelikokrat zmedeni in Slovencem nasprotni popravki, ki jih običajno predlaga večina, in še zlasti vlada, ne bodo udarili po prvotnem sklepu, ki ga je, na predlog podpisane komisije za javno vzgojo, po dolgi razpravi, že lani sprejela!

Jelka Gerbec

Žal je zadnja vest negativna. Predloge KPI so zavrnil, kar je najbrž tudi posledica nesramne nacionalistične kampanje samozvanih »braniteljev italijanstva«, katerim nasleda KD z drugimi strankami. Sindikat slovenske šole je na to reagiral s stavko.

Uredništvo

40 - letnica obnove slovenske šole

V soboto, 16. t.m., je imenovani odbor v prostorih liceja France Prešeren predstavil program manifestacij, s katerimi bo slovenska šola proslavila letos svojo štiridesetletno povojno delovanje.

V uvodnih besedah je ravnateljica, prof. Laura Abrami, predsednica odbora, najavila, da bo osrednja proslava predvidoma v gledališču Rossetti (uprava namreč rezervacije še ni potrdila) konec maja. Na njej bodo nastopali skupina osnovnošolcev (vsi ne morejo priti na vrsto, ker jih je preveč) s folklornimi točkami, srednješolci z odrsko uprizoritvijo in višješolci z literarnim nastopom. Nastopal bo še pevski zbor, ki ga sestavljajo nižje in višješolci, gojenci Glasbene matice. Slišali bomo seveda tudi priložnostni govor, za govornika se pa niso še dokončno odločili. Na to prireditev bodo povabljeni, poleg seveda domače publike, vse šolske oblasti z ministrom za šolstvo, Falcucijevo, na čelu. Poleg te manifestacije spada v okvir proslav še tradicionalno Dijaško obmejno srečanje Primorske (DOSP) na stadionu »1. maj« dne 20. aprila in izid dvojezične publikacije s prerezom 40-letne zgodovine povojnega slovenskega šolstva v Italiji.

Z vprašanji prisotnih novinarjev je razgovor nato prešel na bolj boleče točke proslav.

Glede vprašanja, ali je letos sploh 40-letnica obnove slovenske šole v Italiji glede na njene jasne začetke v NOB že leta 1943 in na dejstvo, da je ZVU leta 1945 bila prisiljena dovoliti slovensko šolo, saj je bila že dejstvo in je prebivalstvo ostro reagiralo na vsak poizkus, in bilo jih je ničmalno, da se ta pravica zoži, so predstavniki odbora podčrtali, da je v programu točno

označeno, da gre za letnico, ko je »slovensko šolstvo v naših krajih spet svobodno zaživel«. (Glede pojma svobode so pa mnjenja lahko zelo različna, po našem ni še danes svobodna, pomislimo samo na slovenske v Benečiji). Zagotovili so, da bo vsekakor v okviru brošure partizansko šolstvo deležno vse pozornosti. V okviru same proslave pa o tem ne bo govora, saj je zamišljena kot prikaz današnjega stanja. Zaradi tega je bil zavrnjen tudi alternativen predlog skupine profesorjev znanstvenega liceja, ki je hotela proslavo zasnovati širše, in sicer s prikazom dosežkov bivših dijakov slovenskih šol, ki so se izkazali v kulturnem življenju celotne skupnosti.

Glede vprašanja, da bo ena sama proslava marsikoga prikrajšala za dogodek, je članica odbora, ravnateljica dr. Lučka Križman, opozorila, da se vsaka šola pripravlja, v eni ali drugi obliki, na proslavljanje obletnice.

Podpredsednik odbora, prof. Edmund Žetko, in blagajnik Adrijan Semen sta se zaustavila predvsem pri finančnem vprašanju. Tako obsežna pobuda predstavlja namreč težko finančno breme, čeprav vsi sodelavci nudijo svoje delo prostovoljno. Slo-

venski denarni zavodi so že prispevali nekaj sredstev, precej prihodkov pričakujejo iz sklada prednaročnin za brošuro, začeli so pa tudi že z akcijo zbiranja prispevkov s strani dijakov in družin, kot tudi raznih gospodarskih ustanov in podjetij.

Prisotni člani odbora so večkrat podčrtali, da hoče ta proslava biti izraz vseh komponent šolskega življenja in da vabijo vse zainteresirane, da se javijo k sodelovanju. Sam proces rojevanja in organiziranja pobude, kot je bil tu prikazan, se nam je pa zdel v nasprotju s to željo. Inicijativni odbor, ki se je formiral že proti koncu lanskega šolskega leta, so namreč sestavljali sami ravnatelji šol in predsedniki zavodnih in področnih svetov. Kasneje so bili pritegnjeni k sodelovanju profesorji slovenščine, likovne vzgoje in petja, ki so program sestavili. Dijaki so bili vključeni šele ko se je program začel »konkretizirati«. In končno so bili o tem informirani profesorski zbori. O drugih komponentah na tem srečanju ni bilo govora.

Vsekakor naj tudi mi posredujemo vabilo vsem, ki jih problematika naše šole zanima, da se pripravam pridružijo.

Gospodarsko razstavišče

«Kakšen gospodarski razvoj za območje Trsta in Gorice?»

Uvodni poseg bo imel deželni tajnik Roberto Viezzi, poročilo pa član tajništva Tullio Paiza. Naslednjega dne bo zaključil razpravo član vodstva KPI Gianfranco Borghini.

Trst 29. - 30. marca

Novi sovjetski voditelj Mihajl Gorbačev in njegovi pogledi na probleme socializma

Izvolitev Mihajla Sergejeviča Gorbačeva za novega generalnega sekretarja sovjetske komunistične partije ni presenetila nikogar, saj je bila pričakovana. V svetu pa se sedaj vsi sprašujejo, kakšna bo politika, ki jo bo vodil za sovjetske razmere mladi partijski voditelj in poudarjajo, da bo moral zastaviti svojo politiko na daljši rok, saj ni dvomov, da bo vladal eni izmed svetovnih velesil tudi leta 2000.

O Gorbačevu so te dni pisali mnogo. Znano je, da je vzbudil precejšnje simpatije v Veliki Britaniji, edini zahodni državi, kjer se je mudil na obisku. Pozitiven vtis je naredil tudi v Rimu, kjer se je podal na Berlinguerjev pogreb. Mnogi niso pozabili njegove izjave, da »Berlinguerjeve kritike niso bile zaman«. Vsi se najbrž spominjajo, kako ostre in neizprosne so bile Berlinguerjeve kritike in torej razumejo, kolikšno je bilo priznanje Miše Gorbačeva.

Ugibanj je, kot rečeno, zelo veliko. Nekateri med tako imenovanimi »kremljologi« opozarjajo tudi na dejstvo, da bo moral Gorbačev v prihodnje upoštevati delikatna ravnotežja v politbiroju. Je pa tudi res, da se bodo ta ravnotežja nujno spremenila v nekaj letih, saj je smrt neusmiljeno kosila prav v tem najvišjem organu sovjetske oblasti.

Do smrti Konstantina Černjenka je Gorbačev odgovarjal za ideološke probleme. V tem svojstvu je tudi nastopil na ideološki konferenci kadrov sovjetske partije, decembra lani, se pravi v obdobju, ko je Černjenko že bil hudo bolan in je Gorbačev že opravljal funkcijo drugega generalnega sekretarja partije. Njegovo poročilo je bilo tedaj objavljeno v »Pravdi« in predstavlja zgled njegovih misli, stila in teženj. Lahko si upravičeno predstavljamo, da se bo v prihodnjih letih ravnal po smernicah tega svojega poročila, v katerem ne manjka pomembnih novosti.

Predvsem je zanimivo, da se je Gorbačev naravnost skliceval na junijski plenum sovjetske partije izpred enega leta, se pravi na obdobje Jurija Andropova. Citiranje Černjenka je zgolj obrednega značaja?

Gorbačev v svojem poročilu opredeljuje naloge sovjetske partije do prihodnjega, 27-tega kongresa, ki bo »odstrl nova zgodovinska obzorja«, saj bo moral določiti okvire »novega, daljšega obdobja razvoja sovjetske družbe v pogojih dozorelega socializma«. Gorbačev izrecno poudarja, da so v Sovjetski zvezi potrebne korenite

Mihajl Sergejevič Gorbačev na balkonu sedeža KP Italije v Rimu, med pogrebom tov. Berlinguerja.

reformne na področju gospodarstva, političnega sistema in šolstva. Pri tem meni, da je potrebno razvijati ustvarjalnost množic.

Gorbačev daje jasno razumeti, da mora Sovjetska zveza v kratkem obdobju preiti v novo zgodovinsko obdobje globokih gospodarskih in družbenih reform, predvsem na področju gospodarstva, kjer mora preiti k intenzivnemu načinu proizvodnje na visokih tehnoloških osnovah, sicer bo zaostala za zahodnim svetom. Gorbačev poudarja tudi, da mora Sovjetska zveza spremeniti tudi način upravljanja v družbi in gospodarstvu. Pri tem poudarja Leninove teorije o samoupravljanju, ki naj bi še posebej veljale za državni politični sistem, področje storitev in bazične industrije. Temelji samoupravljanja naj bi bili v političnem sistemu - sovjeti, v gospodarstvu pa organi upravljanja in planiranja. Pri tem Gorbačev poziva znanstvenike, predvsem sociologe, naj izdelajo eksperimentalne predloge in jih ponudijo partijskemu vodstvu. Sploh očita sociologom, da so »počasni in sramežljivi«, ko se lotevajo ključnih teoretskih in ideoloških problemov današnjega časa. Gorbačev poziva tudi akademijo znanosti, naj stori svoje, prav tako tudi ekonomiste, ki morajo

še izdelati ustrezne gospodarske teorije.

Tu je Gorbačev poudaril misel, ki jo je ponovil tudi v svojem prvem govoru na pogrebu Konstantina Černjenka. Gre za idejo, ki je bila značilna za Nikito Hruščova in so jo pozneje opustili: Sovjetska zveza lahko pokaže svetu prednost socializma, vendar ne z orožjem, pač pa na področju učinkovitega gospodarjenja in zagotavljanja blagostanja svojih državljanov.

Medtem ko je Gorbačev dokaj pragmatičen, ko govori o izpopolnjevanju gospodarskega sistema, pa kaže večjo togost, ko gre za razvoj socialistične demokracije. Tu je čutili bolj moralistični pristop, ki je bil značilen za njegovega posrednega predhodnika, Jurija Andropova. Gorbačev se namreč sklicuje predvsem na večjo informiranost državljanov in poudarja vlogo sovjetov, se pravi temeljnih celic sovjetskega sistema. O drugih reformah političnega sistema za sedaj ne govori, vendar napoveduje v kratkem roku plenum centralnega komiteja, ki se bo moral dogovoriti o tem, katere reforme naj izpeljejo do sklica partijskega kongresa, bržkone čez leto dni.

(Nadaljevanje na 12. strani)

Kultura ne bi smela biti družbena Pepelka

»Trideset in več let poskušamo ozdraviti gospodarstvo, pa mu kaže vedno slabše, kulturo in vse družbene dejavnosti pa stalno zanemarjamo in jih dolžimo, da so krive slabšanja bolezni. Takšno razmišljanje in žal tudi počenjanje je podobno žaganju veje, na kateri sedimo,« je dejal eden od razpravljalcev v pogovoru o kulturi v severnoprimerški regiji, ki sta ga prejšnji teden organizirala v Novi Gorici Medobčinsko študijsko središče politične šole pri CK ZKS in sekcija za idejno in teoretično delo v ZK, oba iz Nove Gorice. Pogovora so se udeležili kulturni delavci-komunisti iz severnoprimerške regije, predstavniki zamejskih Slovencev in predstavniki CK ZKS. Izhodiščna tema je sicer bilo vprašanje enotnega slovenskega kulturnega prostora, a se je razprava dotaknila tudi drugih področij. Osnovo zanjo predstavljajo izhodišča in teze za razpravo o slovenski kulturi, o kateri bo tekla beseda na majski plenarni seji CK ZKS, objavljene v slovenskih časopisih ter prispevka Sergeja Pelhana in Staneta Čehovina, ki ju bomo objavili v celoti v prihodnji številki.

Sergej Pelhan se je dotaknil predvsem dveh težav v kulturi, ki oblikujeta v sedanjem času slovenski kulturni prostor — centralistične in policentrične. V Sloveniji smo se odločili za slednjo, kljub temu pa ima prva še vedno močne korenine, ki jih kažejo dejstva: v republiškem središču so zbrane kulturne institucije, ki naj bi zadovoljevale interese republike, v regijah pa tiste, ki naj bi zadovoljevale potrebe teh. Ker je republiški center gospodarsko in politično (v smislu odločanja) močan, se kaže močna težnja po še večji centralizaciji tudi v kulturi. Tudi sredstva po prvem zagonu o svobodni menjavi dela še naprej delijo po administrativni poti, to podpira centralistične težnje in krni samoupravo.

Stane Čehovin je opozoril na iluzijo, da bi kdaj izenačili položaje delavcev v gospodarstvu z delavci v družbenih dejavnostih. Menil je, da prav nič ne kaže na tak napredek.

Spregovoril je tudi o sorazmerno dobro pokritih potrebah v drugih družbenih dejavnostih le kultura ostaja slej ko prej pastorka. Menil je tudi, da je Nova Gorica med redkimi regijskimi središči, kjer ima kultura slabši standard kot po nekaterih krajevnih skupnostih.

O enotnem slovenskem kulturnem prostoru je razmišljal tudi Ciril Zlobec, ki je menil, da smo v tem trenutku prišli do kritične točke, ko moramo poiskati odgovor, kaj to sploh je in kaj nam je storiti, da ga naredimo takega, kot ga želimo. Opozoril je, da Slovenci nismo razdeljeni le na 4 države, ampak da segajo naše veje na vse celine tega sveta in tudi te »veje« imajo pravico biti upoštevane v enotnem slovenskem kulturnem prostoru. Menil je da so teze CK preveč »tipično slovenske«, torej idealizirane, deklarativne. Sploh smo navajeni voditi življenje po dveh tirih tisto kar deklariramo in tisto, kar se nam potem izcimi. Naš odnos do izseljencev je dvoličen: na velika usta govorimo o njih, kakšne pravice so jim kratene, hkrati pa smo jim hvaležni, da z devizami pomagajo našemu gospodarstvu in se obenem borijo, kam bi z njimi, če bi se hoteli vrniti. Ko smo pred leti ustanavljali kulturne skupnosti, smo to počeli z mislijo na policentrizem kulture. Računali smo z družbo, kakršna naj bi postali, a nismo. Gradili smo na zavesti postindustrijske družbe, a smo še vedno potisnjeni v zakonitosti industrijske družbe, zato stalno nihamo. Zlobec je še dejal, da smo Slovenci v vrhu svetovnega kulturnega razvoja in si moramo prizadevati tam tudi ostati. Enotni kulturni prostor pa vse prevečkrat enačimo s pojmom Zedinjene, združene Slovenije in podobno. To pa ni isto.

Matica zamejcem precej pomaga

Klavdij Palčič je spregovoril o pogledih zamejskih Slovencev na enotni slovenski kulturni prostor, v

katerem vidijo pomoč domovine v njihovem boju za pridobitev globalnega zaščitnega zakona. Opozoril je, da zavest med Slovenci ni bila še nikoli tako močna, kot je zdaj. Slovenci v zamejstvu zahtevajo uveljavljanje enotne veljave zaščitnega zakona za vseh 35 občin, kjer živijo Slovenci: na Tržaškem, Goriškem, slovenski Benečiji, Reziji in Kanalski dolini. Na zamejske Slovence velja gledati kot na povezovalce kulturnih in drugih pobud, ki se nenehno pretakajo med dvema narodoma. In tu je pomoč matice neprecenljiva. Na slovenskih prireditvah se v zadnjem času pojavljajo tudi predstavniki večinskega naroda. Res da so bolj redki, a gledati moramo naprej. Dokazati je treba — to je naloga vseh Slovencev in predstavnikov demokratičnih sil med italijansko večino — da zamisel o enotnem slovenskem kulturnem prostoru ne pomeni premikanja meje, ampak tvorno in pristno medsebojno sodelovanje.

Ne pozabimo na pripadnike manjšin

Štefan Cigoj je opozoril na to, da je SZDL že pred dvema letoma načel podobno razpravo o kulturi in je podprl misel, da je treba dognano neprestano vgrajevati v delo. Menil je, da se v našem kulturnem prostoru prepletajo tudi interesi drugih narodov, ki živijo na območju naše republike (italijanska in madžarska narodnostna skupnost, delavci iz južnih republik), ki jih moramo vključiti v vse programe, tudi kulturne. Tomaž Beltram pa je opozoril še na elemente, ki bodo nujno vplivali v bodočnosti tudi na vprašanje enotnega kulturnega prostora: tretja industrijska revolucija, do katere bo pripeljala eksplozija prebivalstva, pomanjkanje surovin, onesnaževanje okolja; napredek znanosti, ki se kaže v računalništvu, robotiki, razvoju informatike in podobno, na kar bo morala biti tudi slovenska kultura pozorna in pravočasno vklapljati nova spoznanja v svoje programe.

Pogovor komunistov Doline in Kopra

V okviru tradicionalno dobrih stikov med pobratenima občinama — Doline pri Trstu in Kopr — so se v Kopru pred dnevi srečali predstavniki dolinske sekcije KPI, vodil jih je sekretar sekcije Boris Kocjančič, s predstavniki občinske organizacije ZKS Koper, ki jih je vodil predsednik občinskega komiteja, Jurij Šuster.

Gostje iz Doline so predstavili svoj program, ki je hkrati tudi program občine (v upravi imajo večino) in program proslav ob 40-letnici osvoboditve, v katere se vključujeta tudi

pobrateni občini Kočevje in Koper. Zanimalo jih je, kaj pomenijo razprave o spremembah volilnega in delegatskega sistema in kaj razprava po 13. seji CK ZKJ, saj je onstran meje mogoče dobiti vtis, da gre za radikalne posege v temelje političnega sistema.

Pogovarjali so se o težah o »narodni spravi« in komunisti iz Kopra so predstavnike dolinske sekcije seznanili s stališči ZKS do tega vprašanja.

Govorili so tudi o nameravani

gradnji termoelektrarne v Miljah, do katere v Dolini nimajo v celoti odklonilnega stališča, saj menijo, da bi gradnja takega objekta, ob doslednem varovanju okolja, pomenila odpiranje novih delovnih mest.

Dogovorili so se, da bodo v Dolini organizirali predavanje o jugoslovanski oceni realnega socializma, če bo med komunisti v Dolini zanimanje, pa jim bodo v Kopru omogočili poslušanje predavanj v okviru dejavnosti medobčinskega študijskega središča.

Za Slovence

se pravi, da bo parlament sprejel zakon za globalno zaščito že enkrat jeseni. Seveda, po majskih volitvah bo po vsej verjetnosti referendum o premični lestvici, nato pa volitve za predsednika republike, saj zapade že meseca junija mandat predsednika Pertinija, nato nastopijo počitnice. Če se igra vlade in igračkanje določenih vladnih strank s Slovenci nadaljuje tako kot doslej, bo jeseni vlada šele predložila svoj osnutek, in... tako, kmalu za tem nastopi novo leto...!

Slovenska delegacija je v sredo zelo jasno povedala svoje.

Zelo očitno in učinkovito je razgalila prereča vprašanja. Povedala je komisiji kakšen zakon pričakujejo Slovenci, kakšna bi morala biti vsebina po predpisih ustave in po logiki, ki izhaja iz stvarnosti. Prikazala je z zanimivo dokumentacijo, da je Slovenska manjšina v Italiji ena sama skupnost, eno samo telo in da jo je treba priznati v celoti, ne samo njegovega tržaškega in goriškega dela. Naslednjega dne smo sicer na I komisiji v senatu slišali tudi strahove in mnenja ter žolčne izgrede onih, ki predstavljajo italijanske nacionalistične organizacije in gibanja in onih, ki so proti slovenski manjšini ter nastopajo v znamenju šovinizma, z vedno enakim namenom deliti prebivalstvo in pogrevati sovraštvo med tuževičimi narodi.

Pogosto smo v zadnjih časih slišali poziv, naj ne rušimo ozračja mirnega sožitja pri nas, potem ko «smo demokrati toliko storili zato, da bi to klimo uresničili». Isti, ki to ponavljajo, ne zaključujejo stavka. Toda stavek se zaključi očitno: «zato vi Slovenci ne vprašajte preveč, zadovoljite se s tem, kar imate, po možnosti odpovejte se

vsaj malo temu, kar imate. In vi komunisti bodite dobri, popustite».

Ozračja mirnega sožitja ne maramo rušiti, toliko več ker smo odločilno prispevali, da se to ozračje zgradi. Prispevali smo mnogo, mnogo več kot oni javni upravitelji in prvaki, KD in nekaterih drugih sil in gibanj, ki danes opozarjajo Slovence, komuniste in vse one demokrate italijanskega jezika, ki delajo z nami za pravice Slovencev. Vendar ne mislimo, da se mirno ozračje in sožitje lahko ustvari z zanikanjem pravic Slovincem. Mirno ozračje in sožitje je stvar razuma, medsebojnega srečanja in spoštovanja ter spoznavanja kulturnega bogastva druge narodnosti. Res, ni stvar ki se zgradi naglo. Vendar vse to gradimo naprej, opeko za opeko, in vsakdo, ki dobro misli, naj da svoj doprinos. Toda graditi je treba na osnovi demokratičnih vrednot, prijateljskega, bratskega čutenja, priznanja drug drugega v vsem, kar dobrega in sprejemljivega nosita eden in drugi v lastni vreči.

Vsebinska vladnega zakonskega osnutka za Slovence pa mora izraziti ta čustva, le tako bo v skladu z ustavo ter z načeli demokracije in enakosti državljanov.

Gorbačev

Čeprav samo obrobno in na koncu, omenja Gorbačev tudi etično - moralne napore, ki naj jih zastavijo sovjetski komunisti pri premagovanju sedanjih težav in protislovij. Značilno je, da Gorbačev omenja dvojno obletnico: 40-letnico sovjetske zmage v drugi svetovni vojni in 50-letnico začetka stahovskega gibanja, se pravi organiziranih teženj po intenzivnejšem sistemu gospodarjenja in mobilizacije delavcev za premoščanje težav v prvih obdobjih industrijalizacije države.

Gorbačev je torej že decembra lani povedal, kaj namerava storiti in kakšne cilje postavlja sovjetski partiji.

PRISPEVKI

Ob poravnanju naročnine so v sklad Dela prispevali tovariši

- iz KRIŽA: Rebula Romano (15) L. 4.000, Sirk Viljem (15) 8.000, Kodrič Viktorija (127) 4.000, Tence Albin (111) 1.000, Košuta Ivan (28) 4.000, Sirk Boris (329) 4.000, Bandelj Angel (446) 4.000, Švab Irma (385) 4.000, Žerjal Jurij (49) 2.000, Tence Marija (68) 1.000, Bizin Marija (121) 4.000, Košuta Ferdinand (254) 4.000, Sedmak Zofka (234) 4.000, Tretjak Ivan (262) 4.000, Cotič Hadrijan (103) 4.000, Košuta Viktorija 5.000, Edi Ukmar (31) 4.000;

- s PROSEKA in KONTOVELA: Vatovac Poldo 4.000, Grilanc Giovanna 4.000, Puntar Marjo 9.000, Husu Guerrino 4.000, Prašal Josip 4.000, Brišček Marjo 5.000;

- iz DOLINE: Lovriha Josip (252) 8.000, Slavec Bernard (88) 8.000, Žerjal Just (425) 4.000;

- iz Mačkolj: Purger Bazilija (9) 4.000 in Furlan Virgilio 4.000;

- iz Nabrežine kamnolomi Karlo Godnič 4.000 in Elio Visintin (36) 10.000.

Ob 20. obletnici smrti bratov Ivana in Angela ter očeta Antona daruje družina Sulčič iz Križa 95 L. 50.000 v sklad Dela.

V Spomin drage hčerke Neve in moža Karlota daruje Matilda Puntar s Proseka 76 L. 15.000 v sklad Dela.

V spomin na tovarišico Angelo Zupin vd. Slavec daruje Miro Žerjal iz Boljunca L. 10.000 v sklad Dela.

V spomin na tovariša Mira Žerjala daruje Miro Žerjal iz Boljunca L. 10.000 v sklad Dela.